

29.01 - 04.02 / 2015

POËZIEWEEK

BASIS
ONDERWIJS

'MET ZINGEN IS
DE LIEFDE BEGONNEN.'

POËZIELESSEN

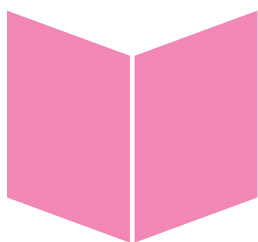
INHOUD

LESTIP 1 LIEFDE BEWAREN

Gedicht: "Doosje" - Gil vander Heyden

Auteur lestip: Jeugd en Poëzie

pag 7

Doosje

Ik bewaar in mij
een houten doosje.
Daar zit van alles in.
(...)

Onderwerpen en activiteiten:

gesprek en activiteit rond dierbare objecten, oefening rond metaforen, knutselopdracht

Extra benodigdheden:

dichtbundels, schoenendozen, briefkaarten, kleurpotloden, kopieën van het gedicht

Tijdsduur:

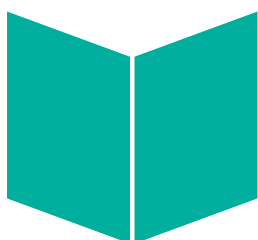
20 - 70 minuten

LESTIP 2 LIEFDE IN KLANKEN

Gedicht: "Mijn oe" - Corly Verlooghen

Auteur lestip: Jeugd en Poëzie

pag 11

Mijn oe

je bent mijn oe
mijn zoete oe
ik dek je toe
(...)

Onderwerpen en activiteiten:

klanken en klinkers, creatieve schrijfpodracht

Extra benodigdheden:

-

Tijdsduur:

20 - 80 minuten

INHOUD

LESTIP 3 VERWARRENDE LIEFDE

*Gedicht: "Ik ben zo lenig door de warte" - Simon van der Geest**Auteur lestip: Els Moonen*

pag 16

Ik ben zo lenig door de warte
eh zo warrig door de lente

Ben in de bladerbloesemwar
de kiezelende stralenwar
(...)

Onderwerpen en activiteiten:

in de war zijn, bewegingsspelletjes,
(kring)gesprek, dramatische verwer-
king, brainstorm

Extra benodigdheden:

strookjes, bord

Tijdsduur:

max. 50 minuten

LESTIP 4 TIJDLOZE LIEFDE

*Gedicht: "Filmkus" - Aad Meinderts**Auteur lestip: Els Moonen*

pag 21

Filmkus

Verliefd kan heel oud zijn,
bij elkaar zo'n 130 jaar.
Gister zag ik opa met oma,
hij streekte door haar haar.
(...)

Onderwerpen en activiteiten:

tijd, ouderdom, groepsgesprek,
rekensom, dramatische expressie

Extra benodigdheden:

zelfgeschreven liefdesbrief, oude
spulletjes, foto's, oude koffer,
eventueel muziek

Tijdsduur:

50 minuten

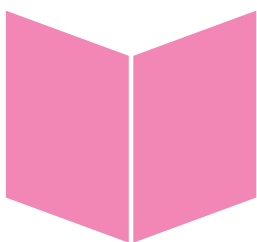
INHOUD

LESTIP 5 DE KLASSIEKE LIEFDE

Gedicht: "Zie je ik hou van je" - Herman Gorter

Auteur lestip: Tinneke van Bergen

pag 26

Zie je ik hou van je,
Ik vin je zoo lief en zoo licht -
je oogen zijn zoo vol licht.
Ik hou van je, ik hou van je.
(...)

Onderwerpen en activiteiten:

gesprek, mindmap, portret maken,
schilderkunst,

Extra benodigdheden:

schilder- of tekengerei

Tijdsduur:

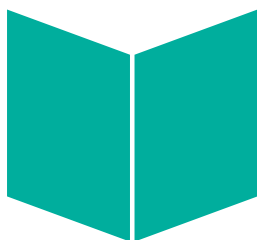
20 - 100 minuten

LESTIP 6 LIEFDE EN RITME

Gedicht: "Nu" - Bart Moeyaert

Auteur lestip: Tinneke van Bergen

pag 31

Nu

Ik adem niet, ik zing.
zelfs als ik zucht, klinkt het
per ongeluk alsof ik
een paar noten neurie
(...)

Onderwerpen en activiteiten:

expressie, klasgesprek, klankdecor,
rappen, videoclip maken, muzikaliteit

Extra benodigdheden:

werkblad, eventueel camera of
smartphone

Tijdsduur:

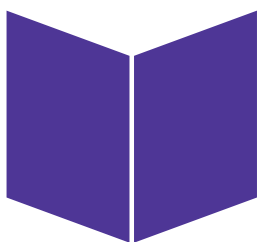
15 - 150 minuten

INHOUD

LESTIP 7 LIEFDE ZOETER DAN HONING

*Gedicht: "Je zoenen zijn zoeter dan" - Judith Herzberg**Auteur lestip: Jos van Hest*

pag 37

Je zoenen zijn
zoeter dan
zoeter dan honing en ik vind je
mooier en liever, liever
en aardiger nog dan de koning.
(...)

Onderwerpen en activiteiten:

vergelijking gedicht met Hooglied,
herhaling, voordragen, zingen, dansen

Extra benodigdheden:

audiovisuele apparatuur,
internetverbinding

Tijdsduur:

25 - 60 minuten

LESTIP 8 LIEDJES OVER ALLES

*Gedicht: "Liedje voor Hannejet" - Han G. Hoekstra**Auteur lestip: Jos van Hest*

pag 42

Liedje voor Hannejet

Misschien heb je er nooit op gelet,
maar je kunt ze horen, Hannejet.
Als je heel stil bent
hoor je alle dingen,
(...)

Onderwerpen en activiteiten:

liedjes, rijm, tekenen, filosoferen

Analytische termen:

eventueel tekenspullen

Extra benodigdheden:

-

Tijdsduur:

25 - 60 minuten

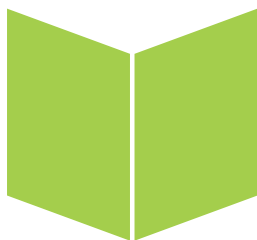
INHOUD

LESTIP 9 SLAAPLIEDJES

Gedicht: "Berceuse nr. 2" - Paul van Ostayen

Auteur lestip: Jos van Hest

pag 46

Berceuse nr. 2

Slaap als een reus
slaap als een roos
slaap als een reus van een roos
(...)

Onderwerpen en activiteiten:

slaapliedjes, gedicht opzeggen,
tekenen, filosoferen

Extra benodigdheden:

eventueel tekenspullen

Tijdsduur:

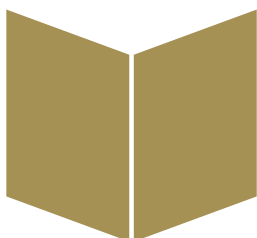
25 - 60 minuten

LESTIP 10 DE LIEFDE ZINGEN

Gedicht: "Waarover zal ik zingen" - Jan Hanlo

Auteur lestip: Jos van Hest

pag 51

Waarover zal ik zingen

Waarover zal ik zingen
over regenjassen over het lover van
geboomte
of zal ik van de liefde zingen
(...)

Onderwerpen en activiteiten:

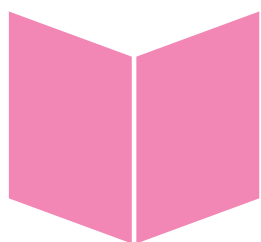
onderwerpen voor gedichten, speelse
analyse, strofe schrijven, tekening
maken, zingen

Extra benodigdheden:

tekenspullen, eventueel audiovisuele
apparatuur en internetverbinding

Tijdsduur:

35 - 70 minuten

LESTIP 1

LIEFDE BEWAREN

Doosje

Ik bewaar in mij
een houten doosje.
Daar zit van alles in.

Wuivende handjes
om hello te zwaaien
iedere keer als ik je zie.

Voetstappen
die van mijn huis
naar het jouwe gaan.

Rinkelende woordjes
om te vertellen
hoe blij ik met je ben.

"Doosje" / Gil vander Heyden
In: *Een puntje krokus*
(Zwijssen, 1995)

OVER DE AUTEUR

Gil vander Heyden (°1937) vertelde haar kinderen vroeger verhalen voor het slapengaan, zoals veel ouders doen. Eén keer liep een verhaal uit de hand: het werd meer dan dertig pagina's lang. Toen stuurde ze het naar een uitgever. Zo kwam haar eerste boek uit: *Een jongetje van chocola* (1969). Ondertussen heeft Gil vander Heyden veel kinderboeken en poëziebundels uitgegeven en een heleboel prijzen gewonnen. Ze schreef ook eens een paar gedichten samen met een van haar kleinkinderen.

VOORAF

Verzamel op voorhand:

- dichtbundels
- schoenendozen
- briefkaarten
- kleurpotloden
- kopieën van het gedicht

Vraag je leerlingen om een dierbaar object mee te nemen naar school. Het moet iets zijn wat ze bijzonder vinden en wat hen heel dierbaar is, zoals een knuffel, een foto, een kledingstuk of een boek. Vraag ze vast na te denken over waarom ze dit object hebben gekozen. Let wel: het moet in een schoenendoos passen.

VOOR HET LEZEN (20 MINUTEN)

Iedere leerling toont het object aan de klas met een korte uitleg. Laat de leerlingen groepjes maken op basis van hun dierbare objecten. Bespreek daarna klassikaal waarom juist deze groepjes bij elkaar zijn gaan staan, omdat de objecten op elkaar lijken bijvoorbeeld: iedereen met een knuffel staat bij elkaar. Laat iedereen nog eens groepjes vormen, maar nu op grond van andere redenen (bijv. omdat de redenen op elkaar lijken waarom het object waardevol is: iedereen met "familieobject" staat bij elkaar). Bespreek weer klassikaal wat de leden van de groepjes met elkaar verbindt.

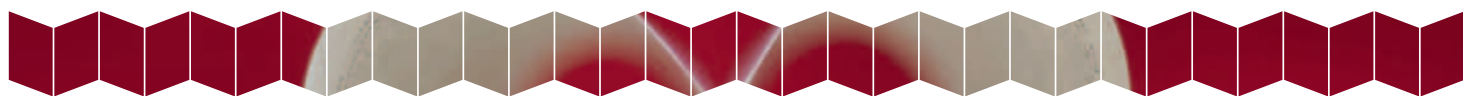
NA HET LEZEN (20 MINUTEN)

Lees het gedicht twee keer voor.

De titel van het gedicht is "Doosje".

Wat zit er volgens het gedicht allemaal in het doosje?

Het gedicht begint zo: 'Ik bewaar in mij/een houten doosje'. Hoe kun je een houten doosje in jezelf bewaren? Bespreek met je leerlingen wat deze regels zouden kunnen betekenen. (De ik-persoon in het gedicht heeft waarschijnlijk niet echt een houten doosje in zich. Hij of zij zegt dit waarschijnlijk om een gevoel uit te drukken. Het voelt alsof de ik een houten doosje in zichzelf bewaart, omdat de ik dierbare herinneringen en gevoelens bewaart. Die herinneringen zijn zo helder en echt, dat het net is alsof ze in een doosje zitten, misschien wel in het hoofd van de ik-persoon. Het is net als wanneer iemand zegt 'Ik heb een speciaal plekje voor jou in mijn hart'. Dat kan natuurlijk ook niet echt.

In poëzie worden er vaak dingen geschreven die niet echt zo zijn. Soms helpt het om er bij het lezen 'Het is net alsof...' voor te zetten. Het kan zijn dat je daarvoor de volgorde van de woorden een beetje moet veranderen. Bijv. 'Ik bewaar in mij/een houten doosje' wordt 'Het is net alsof ik een houten doosje in mij bewaar'.

Deel dichtbundels uit aan je leerlingen en laat ze 'net alsof'-regels zoeken in de gedichten. De bloemlezing *Je ruist in mij* van Dirk Terryn (De Eenhoorn, 2013) is hiervoor erg geschikt.

AAN DE SLAG (30 MINUTEN)

Je leerlingen maken van een schoenendoos een eigen doos met voorwerpen waaraan ze belang hechten, net zoals in het gedicht. De objecten die ze hebben meegenomen stoppen ze in de doos.

Vraag aan je leerlingen hoe je waardevolle dingen in een doos kan stoppen als je die dingen niet kunt zien of aanraken. Zoals in het gedicht: 'voetstappen' en 'rinkelende woordjes'. Dit soort dingen kunnen wel in woorden en beelden bewaard worden.

Laat je leerlingen waardevolle begrippen bedenken die ze niet kunnen aanraken of die niet in een schoenendoos passen (bijv. een kus van mama, een compliment, zonnestralen op je gezicht of het gevoel van zeewater op je blote armen).

Maak samen met de klas kaartjes voor deze niet tastbare waardevolle dingen. Ze kunnen de begrippen zowel beschrijven met woorden als met tekeningen.

Plak of schrijf het gedicht van Gil vander Heyden op de doos.

LESTIP 2

LIEFDE IN KLANKEN

Mijn oe

je bent mijn oe
mijn zoete oe
ik dek je toe

en groet je
en repeteer je naam
oe oe mijn lieve oe

“Mijn oe” / Corly Verlooghen
In: *Spiegel van de Surinaamse poëzie*
(Meulenhoff, z.j.)

OVER DE AUTEUR

Corly Verlooghen (°1932) heet eigenlijk Rudi Ronald Bedacht (of 'Rudy', zoals hij zelf zijn voornaam schrijft), maar gebruikt de naam Corly Verlooghen om boeken te publiceren. Hij is een Surinaamse dichter, schrijver, journalist en muziekpedagoog die in Paramaribo is geboren, en later ook in Amsterdam heeft gewoond. Hij schreef verschillende dichtbundels en romans en componeerde een volkslied voor Europa.

VOOR HET LEZEN (20 MINUTEN)

Het Nederlands bestaat uit ontzettend veel klanken. Sommige klanken schrijven we op door één letter te gebruiken (bijv. 'k' of 'u'). Andere klanken schrijven we op door twee letters te gebruiken (bijv. 'oo' en 'ui'). Vraag aan je leerlingen of ze weten uit hoeveel letters ons alfabet bestaat. Zijn dat ook alle klanken? Kent iemand een letter uit een andere taal die niet in het Nederlands bestaat? Welke klank hoort in die taal bij die letter? Kennen wij die klank ook in het Nederlands? (Bijv. š uit het Servo-Croatisch, klinkt als "shj")

Er bestaan in het Nederlands vijf letters die een speciale rol hebben in onze taal. We noemen deze letters 'klinkers'. Vraag aan je leerlingen of ze weten welke vijf letters dit zijn (a, o, u, i, e). Schrijf deze groot op het bord.

Weet iemand hoe de overige 21 letters (medeklinkers dus) van het alfabet heten? Schrijf deze kleiner en met een andere kleur op het bord.

De vijf speciale letters, de klinkers, houden ervan om duo's te vormen. Samen maken ze dan een nieuwe klank. Vraag aan je leerlingen om zoveel mogelijk duo's op te noemen (au, ou, ui, eu, ei, aa, oo, uu, ee). Soms haalt een klinker er een medeklinker bij om een klank te vormen (bijv. ij). Soms vormen medeklinkers zonder klinkers een klank (bijv. sch). Schrijf alle klanken op het bord erbij. Nu staan alle klanken van het Nederlands op het bord!

Wie in de klas heeft er een mooie klank in zijn of haar naam?
Wie heeft er een lievelingsklank? Waarom?

NA HET LEZEN (20 MINUTEN)

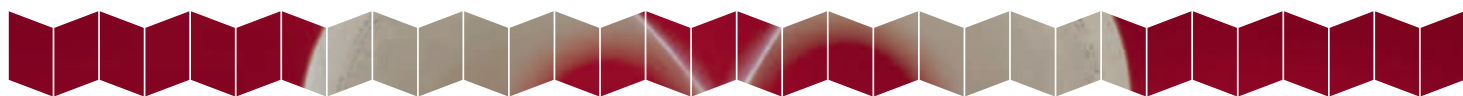
Lees het gedicht een keer voor. Laat enkele leerlingen ook het gedicht voorlezen.

Welke klank speelt de hoofdrol in dit gedicht?
Veeg het bord schoon en schrijf midden op het bord heel groot 'oe'.

Deel het gedicht uit.
Laat je leerlingen met een kleurpotlood alle 'oe's' dezelfde kleur geven.

De laatste strofe van het gedicht gaat als volgt: 'en repeteer je naam/oe oe mijn lieve oe':

- Wat betekent 'repeteer'?
- Wat zou de naam van de persoon kunnen zijn?

Laat je leerlingen zoveel mogelijk jongens- en meisjesnamen noemen waar een 'oe' in zit. Schrijf de namen op het bord.

De eerste regel van het gedicht is: 'je bent mijn oe'. Laat je leerlingen zoveel mogelijk woorden bedenken waar een 'oe' in zit die iemand kunnen beschrijven.

- Welke positieve woorden bestaan er met een 'oe'? (bijv. 'zoete')
- Welke negatieve woorden bestaan er met een 'oe'? (bijv. 'oen', 'oerdom', 'slome koe')

Schrijf de woorden op het bord.

- Welke woorden bestaan er nog meer met een 'oe'? (bijv. 'kaketoe', 'driehoek')
- Denk ook aan werkwoorden! (bijv. 'voelen', 'oefenen', 'proeven', 'krioelen')
- Wie kan er een woord bedenken met twee 'oe'-klanken? (bijv. 'toevoegen', 'schoenpoets')
- Wie kan er twee 'oe'-woorden bedenken die vaak samen worden gebruikt? (bijv. 'stoer doen', 'goed gevoel')

Schrijf alle woorden op het bord.

Laat je leerlingen nieuwe, onbestaande woorden bedenken met een 'oe'. Dat kan bijvoorbeeld door twee bestaande woorden samen te voegen (bijv. 'oefenen' en 'proeven' is samen 'proefenen'). Het kan ook door letters in een bestaand woord te vervangen (bijv. 'kaketoe' wordt 'flapetoe'). Wat betekenen de nieuwe woorden? Schrijf deze woorden ook op het bord.

AAN DE SLAG (40 MINUTEN)

Corly Verlooghen houdt heel erg van de klank 'oe'. Zoveel, dat hij er in 1962 zelfs een hele poëziebundel over schreef! Hoe zou die bundel heten? In de bundel *Oe* staan tien gedichten die vol staat met de klank 'oe'. Eén is "Mijn Oe".

Schrijf de titels van die tien gedichten uit *Oe* op het bord:

- "De gloed in mijn bloed"
- "Loeiende boeien"
- "Ik zoem en zoen"
- "Woef"
- "Mijn oe"
- "De koe"
- "De koekoek en de boer"
- "Boeven naar de koepel"
- "Het doek"
- "De boeman en de doeman"

Kies samen één titel uit. Dit wordt de titel van een nieuw gedicht. Vraag aan je leerlingen waar de titel hen aan doet denken. Opgelet: de associaties mogen ditmaal géén 'oe'-klank bevatten! Schrijf de associaties op het linkerbord.

Het bord staat nu vol met inspiratie.

Schrijf met deze woorden klassikaal op het rechterbord een gedicht met de uitgekozen titel.

Je leerlingen mogen één voor één naar voren komen om bij te dragen aan de totstandkoming van het gedicht, bijv.: kies een woord van het bord dat in het gedicht moet, maak een regel van een woord dat iemand anders heeft gekozen, verzin zelf een woord dat erbij moet, schrap een woord, vervang een woord, schuif met woorden of regels, voeg een geluid toe, voeg een witregel toe.

Op deze manier schrijft de klas samen een gedicht.

MEER?

- Laat optredens van dichters zien die veel met klank spelen, zoals Kurt Schwitters ACG Vianen en Jaap Blonk (te vinden op YouTube). Laat de leerlingen daarna expressief hun gedicht voordragen.
- Laat je leerlingen hun gedicht expressief vormgeven met verschillende kleuren en lettergroottes, zoals het gedicht "Boem paukeslag" van Paul van Ostaijen.

LESTIP 3

VERWARRENDE LIEFDE

Ik ben zo lenig door de warte
eh zo warrig door de lente

Ben in de bladerbloesemwar
de kiezelende stralenwar
de gniechelende stikkewar
de stommestillestarenwar

Ik bloos me alle kleuren
spruttel woorden uit mijn mond
Ze strikkelen mijn lippen over
donken languit op de grond

Ik warrel en ik zwarrel maar
ik krabbel wel een brief
Zo hardop zeggen lukt me niet
ik vind je veel te lief

“Ik ben zo lenig door de warte” / Simon van der Geest

In: *Wie heeft hier met verf lopen smijten? Querido's Poëziespektakel 3*
(Querido, 2010)

OVER DE AUTEUR

Simon van der Geest (°1978) schrijft verhalen en gedichten, het liefst voor kinderen. Hij debuteerde met *Geel gras* (2009) dat genomineerd werd voor de Gouden Uil. Simon van der Geest won twee keer (achter elkaar!) een Gouden Griffel. Behalve schrijver, is hij theaterdocent en toneelschrijver. Hij herwerkte onder andere de Mattheüspassie naar een actueel theaterstuk, *Zapp Mattheus* (2014).

VOOR HET LEZEN

Bewegingsspelletje (3 minuten)

(op de speelplaats, bij voorkeur op het gras of in een turnzaal)

Voor het belsignaal laat je de leerlingen enkele rondjes draaien met hun wijsvinger aan de grond. Nadien moeten ze naar hun rij lopen en proberen ze zo min mogelijk 'in de war' te zijn. Je hebt je bord en de strookjes vooraf reeds klaargemaakt (zie verder). Je voorziet voor elke leerling een kopie van het gedicht.

Bij aanvang van de les (7 minuten)

Je laat de leerlingen plaatsnemen aan hun bank en verlaat even het klaslokaal.

Je komt nogal ontredderd het klaslokaal binnen, je stottert onaffe zinnen en je komt niet uit je woorden: 'Hoe kan dat nu ...? Wat zal ik ...? Zou ik ...?' Je begint een beetje te giechelen. Dan krijg je plots je leerlingen in het oog. Je maakt hen nieuwsgierig, maar je verklapt nog niets. Stel dan enkele vragen aan de klas.

- Zijn jullie wel eens in de war? Wanneer is dat? (Als ik te veel rondjes heb gedraaid, als ik de weg niet vind, als ik heel snel iets moet uitleggen en ik kom niet uit mijn woorden, als ik ergens nieuw ben, als ik verlegen word, als ik verliefd op iemand ben...)
- Wie stottert er wel eens als hij in de war is? Wie begint er te giechelen? Is er iemand die begint te staren?
- Wie vindt het vervelend om in de war te zijn? Is er iemand die het leuk vindt om in de war te zijn?

Je laat de leerlingen het gedicht lezen.

NA HET LEZEN

Gesprek over de inhoud van het gedicht (3 minuten)

- Begrijpen jullie waarom de ik in het gedicht in de war is? (De ik is verliefd)
- Hoe weten jullie dat deze persoon verliefd is? ('blozen', 'spruttelen', laatste zin: 'Ik vind je veel te lief')
- Wat zou de dichter bedoelen met 'lenig zijn' in de eerste zin? (Je weet je geen raad met jezelf, je lichaam doet raar als je verliefd bent, als je in de war bent flitsen je gedachten van hier naar daar.)

Gesprek over het muzisch taalgebruik in het gedicht (3 minuten)

Je leest de eerste en tweede strofe expressief voor en benadrukt daarbij poëtische woorden als 'lenig in de warte', 'bladerbloesemwar', 'kiezelende stralenwar', 'gniechelende stikkewar', 'stommestillestarenwar'. Je hebt deze neologismen vooraf op het bord genoteerd en maakt ze nu zichtbaar. Daarbij kun je je waardering voor de alliteraties en de sprekende bijvoeglijke naamwoorden uitdrukken en de leerlingen hierop vrij laten reageren.

Bewegingsexpressie: tussendoortje (5 minuten)

Vier leerlingen verlaten de klas. Je geeft hun elk een strookje met daarop een van de vier 'verwardheden' uit de tweede strofe en creëert een veilige sfeer in de klas door de leerlingen met z'n vieren verward te laten binnenkomen – zoals jij deed bij aanvang van de les. Bij het klapsignaal beelden ze tegelijkertijd de verwardheid uit die op hun briefje staat: de eerste leerling zal lenig bewegen, de tweede dwarrelend als bloesem of stralend en rollend als kiezels, de derde lachend tot hij bijna stikt, de vierde starend. De andere leerlingen raden wie welke verwardheid uitbeeldt (de woorden staan nog op het bord).

Tip: bij verlegen leerlingen kun je (nogmaals) zelf rolmodel zijn door enkele 'warrigheden' te demonstreren, kun je leerlingen in duo's laten werken of kun je alle leerlingen samen iets laten uitbeelden.

AAN DE SLAG

Creatieve brainstorm (10 minuten)

Je houdt klassikaal een brainstorm rond verliefd zijn en in de war zijn. Jij vraagt aan de leerlingen wat er met je lichaam gebeurt als je verliefd bent en in de war bent (knikkende knieën, bibberende stem, hevig kloppend hart, kortademigheid, rode wangen, gefrunnik, giechelen, zwetende handen ...). Je noteert deze woorden op het bord. Als er weinig reactie komt, kun je zelf demonstreren wat er met jouw lichaam gebeurt.

Nadien zoek je met de leerlingen naar combinaties tussen deze woorden en het woord 'war', bijv. 'blozende blikkenwar', 'knikkende knieënwar', 'haastig kloppende hartenwar'. Je spreekt daarbij je waardering uit voor alliteraties en sprekende bijvoeglijke naamwoorden.

Je zegt de tweede strofe opnieuw expressief op en vult aan met de nieuw gevonden woordcombinaties. Je kunt de nieuwe 'warrigheden' opnieuw uitbeelden of laten uitbeelden.

De leerlingen zijn nu klaar voor een uitwisseling in de kring over de verwarde gevoelens die bij verliefd zijn horen.

Kringgesprek (15 minuten)

Je brengt een gesprek op gang waarbij eerste verliefdheden aan bod komen.

Mogelijke (filosofische) vragen:

- Wat is verliefdheid?
- Wat is liefde?
- Is het leuk om verliefd te zijn?
- Is er maar één ware?
- Kun je verliefd worden op meer dan één vriendje of vriendinnetje?

Extra: als het gesprek wat stilvalt, kun je de leerlingen een nieuwe impressie geven. Je laat ze bijv. het stripgedicht "Boven de appelboom" lezen. Wijs de klas op dezelfde associatie tussen bloesem/lente – verliefd zijn in beide gedichten. Je kunt dit stripgedicht ook gebruiken voor een volgende les.

Dramatische afsluiter (2 minuten)

Vraag de leerlingen of ze de laatste zin uit het gedicht ('ik vind je veel te lief') kunnen zeggen, maar dan op een verwarde manier. Je laat de klas nadenken over hoe ze deze woorden kunnen laten 'spruttelen' en over hun lippen kunnen laten 'strikkelen' of languit op de grond kunnen laten 'donken': hoe moet dat klinken?

De leerlingen zeggen de zin een voor een. Je kunt de expressiviteit telkens op gang laten komen door te variëren in emotie, tempo, volume (bijv. zeg de zin eens fluisterend, zeg hem zingend, zeg hem zeemzoet).

MEER?

Dit gedicht kan de start zijn van een lessenreeks rond verliefd zijn en de verwarrende gevoelens die daarbij kunnen horen. Vertel bijvoorbeeld over het boek *Geel gras*. In dat verhaal is het hoofdpersonage, Fieke, erg in de war omdat haar ouders haar zomaar vergeten zijn op een camping. De verwarring wordt nog groter als ze een jongen ontmoet die wel aandacht voor haar heeft. Promoot dit boek, of een ander boek met hetzelfde thema: neem het mee de klas in, vertel er enthousiast over, lees er uit voor.

BIBLIOGRAFIE

- "Wat voel ik?" - Uit de reeks: *Filosofie for kids* (2005) - Oscar Brenifier en Kolet Janssen (bewerking) (Davidsfonds/Infodok, 2005)
- "Boven de appelboom" - In: *Opa laat zijn tenen zien en andere stripgedichten* - Edward van de Vendel en Floor de Goede (Querido, 2008)
- *Geel gras* - Simon van der Geest (Querido, 2009)

LESTIP 4

TIJDLOZE LIEFDE

Filmkus

Verliefd kan heel oud zijn,
bij elkaar zo'n 130 jaar.
Gister zag ik opa met oma,
hij streelde door haar haar.

Zij lachte naar hem, en hij,
hij plukte bloem na bloem
in eigen tuin voor eigen vrouw.
En oma gaf opa toen een zoen.

Niet zo'n laf kort kusje
maar een filmkus op z'n mond,
zo een die wel uren duurt.
Ik stond genageld aan de grond.

Waren dat echt mijn opa en oma?
Ik vond het heel erg raar,
dat verliefd zo oud kon zijn,
bij elkaar zo'n 130 jaar.

"Filmkus" / Aad Meinderts

In: *Opa, hou jij het nog vol?* - Johanna Kruit (sam.)
(Averbode/Divers, 2002)

OVER DE AUTEUR

Aad Meinderts (°1957) is directeur van het Letterkundig Museum in Den Haag, dat ook een Kinderboekenmuseum omvat. Hij werd vroeger vaak voorgelezen door zijn broer Koos Meinderts, die een beroemde kinderboekenschrijver is geworden. Ooit bezocht hij in dertig dagen honderd schrijversgraven, om er een witte roos op te leggen. En daar schreef hij een boek over.

VOORAF

Geef je leerlingen de volgende opdrachten:

- Je schrijft een liefdesbrief die je opa naar je oma had kunnen sturen toen ze nog maar net samen waren. De inhoud is niet zo belangrijk, wel de datum (zie verder).
- Je verzamelt allerlei oude spullen die van je oma of opa zouden kunnen geweest zijn. Tip: ga naar de kringloopwinkel of naar een rommelmarkt voor authentieke oude spulletjes.
- Je print foto's uit van verliefde bejaarden, bij voorkeur in allerlei poses (bijv. hand in hand slenterend, op een bankje zittend...).

Tip: voor foto's kun je zoeken via 'Afbeeldingen - oud koppel'.

Idee: neem een kunstboek mee van Roy Lichtenstein, bij voorkeur een met diens reeks stripschilderijen *Kiss*. Afbeeldingen van deze schilderijen zijn ook eenvoudig te vinden op internet. Meer over deze schilder onder 'Beeldactiviteit: filmkus'.

VOOR HET LEZEN (10 MINUTEN)

Je hebt een oude koffer mee met allerlei spullen die van je opa en oma hadden kunnen zijn: een vergeelde liefdesbrief, een hoed, een gedroogde ruiker bloemen, een aantal oude foto's en een broche.

Je laat enkele leerlingen grabbelen in de koffer. Jij stalt (eventueel samen met de leerlingen) de voorwerpen met veel zorg uit op een tafeltje, maar je vertelt er niet veel over. Daarna lees je het gedicht voor alsof jij de 'ik' bent in het gedicht. Je benadrukt daarbij vooral je verwondering over zoveel verliefdheid.

NA HET LEZEN (3 MINUTEN)

Je stelt de volgende vragen aan de leerlingen:

- Kun je in één zin zeggen waarover het gaat in het gedicht? (Over oma en opa die al heel lang verliefd zijn)
- Welke woorden vertellen iets over de tijd, over hoe lang iets duurt? Je leest daarvoor het gedicht een tweede keer voor en laat de leerlingen de woorden in het gedicht opsommen (bijv. 'heel oud', 'zo'n 130 jaar', 'gister', 'toen', 'een kort kusje', 'een die wel uren duurt'). Je maakt hen daarbij attent op de herhaling van de eerste twee regels en de laatste twee regels van het gedicht.

Wiskundig tussendoortje (7 minuten)

Je laat de leerlingen inzicht krijgen in tijd, leeftijd, duur. Het kan nuttig zijn om het gedicht een derde keer voor te lezen.

- Hoe lang is elk van hen al verliefd als je weet dat oma en opa samen al 130 jaar verliefd zijn (65 jaar)?
- Hoe oud zouden oma en opa nu kunnen zijn (Bijv. opa 82 en oma 80)?
- Hoe oud waren ze dan toen ze verliefd werden op elkaar (Opa was toen 17 jaar en oma 15)?
- In welk jaartal was dat (2015 - 65 jaar = 1950)?

Laat de leerlingen op de tafel zoeken naar de vergeelde liefdesbrief en het jaartal waarin hij geschreven werd. De brief blijkt geschreven te zijn op bijv. 18 mei 1950.

AAN DE SLAG

Dramatisch spel

Vorbereiding (5 minuten)

Je hebt met de leerlingen onderzocht hoe oud oma en opa waren toen ze elkaar leerden kennen en hoe oud ze nu zijn. Je bekijkt de foto's waarop oude koppeltjes te zien zijn en je stelt enkele vragen aan de leerlingen.

- Kennen jullie zo'n oud verliefd koppeltje? Waar zie je hen soms? Wat doen ze dan? Wie kan dat eens voor-doen? Je laat enkele leerlingen de houding van de twee verliefde mensen op de foto aannemen. Let daarbij op de houding van oudere mensen (wat gebukt, wat bevend, traag, bedachtzaam). Eventueel laat je de leerlingen dezelfde pose aannemen als jong koppel.
- Luister nog eens naar de laatste zin van de eerste strofe en de volledige tweede strofe. Wat doet opa voor oma? (Hij streelt door haar haar, hij plukt bloemen voor haar) Wat doet oma voor opa? (Zij lacht naar hem, ze geeft hem een zoen) Je benadrukt daarbij de verschillende bewegingen van zowel oma als opa.
- Wie weet hoe je een filmkus kan nabootsen? (Door je hand te steken tussen de twee monden, door je hoofden weg te draaien van het publiek, door met je mond op je arm een kusgeluid na te bootsen)

Per vier aan de slag (20 minuten)

Je verdeelt de leerlingen in groepjes van vier. Per groepje is er één regisseur, één oma, één opa en één 'ik' die alles verstonnd gadeslaat. Je benadrukt daarbij hoe oudere mensen bewegen op een rustige, bedachtzame manier.

Je verwoordt de opdracht. De leerlingen beelden de opeenvolgende scènes uit het gedicht uit (opa streelt door oma's haar, zij lacht naar hem, hij plukt bloemen voor haar, zij zoent hem). De regisseur leest daarbij het gedicht hardop voor, terwijl de anderen uitbeelden. Nadien kunnen eventueel de rollen wisselen. De leerlingen mogen gebruikmaken van de attributen uit de koffer. Wie de filmkus niet wil uitvoeren, kan ervoor kiezen om enkel op de eigen arm een kusgeluid na te bootsen.

Tip: noteer de opeenvolgende scènes op het bord, zodat de leerlingen een houvast hebben.

Afronding (5 minuten)

Aan het einde van de activiteit kun je ervoor kiezen om enkele scènes klassikaal te laten zien. Ook hier creëer je weer een veilige context door de leerlingen positief te bevestigen.

Je bespreekt wat de leerlingen fijn vonden aan het dramatiseren en wat ze moeilijk vonden.

Je rondt af met een kort gesprekje over wat verliefd zijn is en wat liefde is, en of het een zonder het ander kan.

Beeldactiviteit: filmkus

Je laat de leerlingen een schilderij maken à la Roy Lichtenstein (gele, blauwe, rode raster dots met vette zwarte omlijningen). De foto's van oude koppeltjes en de schilderijen van deze popartkunstenaar kunnen daarbij als inspiratie dienen. Voor stilistische afbeeldingen van een filmkus kun je gebruik maken van zijn reeks schilderijen *Kiss*. Lichtenstein gebruikte filmscènes en zette ze om in schilderijen met een '*strip look*'.

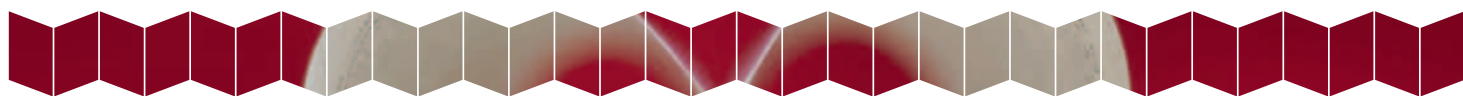
Tip: tijdens de crea-activiteit zet je muziek op uit de jaren vijftig (bijv. Vlaamse muziek van Will Tura, Engelstalige muziek van Elvis Presley).

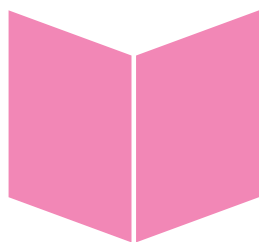
MEER?

In het gedicht "Ik ga misschien gauw dood" van Ted van Lieshout houden een kind en zijn opa een gesprek over de tijd.

BIBLIOGRAFIE

- "Ik ga misschien gauw dood" - Uit: *Spin op sokken* - Ted van Lieshout en Sieb Posthuma (ill.) (Leopold, 2008)

LESTIP 5

DE KLASSIEKE LIEFDE

////
Zie je ik hou van je,
Ik vin je zoo lief en zoo licht -
je oogen zijn zoo vol licht.
Ik hou van je, ik hou van je.

En je neus en je mond en je haar
en je oogen en je hals waar
je kraagje zit en je oor
met je haar er voor.

Zie je ik wou graag zijn
jou, maar het kan niet zijn,
het licht is om je, je bent
nu toch wat je eenmaal bent.

O ja, ik hou van je,
ik hou zoo vrees'lijk veel van je,
ik wou het helemaal zeggen -
maar ik kan het toch niet zeggen.

"Zie je ik hou van je" / Herman Gorter

In: *In vind je zo lief en zo licht. 40 liefdesgedichten gekozen en toegelicht door Pieter Boskma*
(Bert Bakker, 1999)

OVER DE AUTEUR

Herman Gorter is een Nederlandse dichter, die leefde van 1864 tot 1927. Samen met enkele andere dichters vormde hij de Tachtigers. In 1889 verscheen zijn verhalende gedicht "Mei", waarvan de beginregel, 'Een nieuwe lente en een nieuw geluid', een bekende uitdrukking geworden is. De gedichten van de Tachtigers waren erg persoonlijk en gevoelig en hadden niet de bedoeling een les mee te geven. Willem Kloos, een andere Tachtiger, schreef in een artikel naar aanleiding van de verzen van Herman Gorter: 'kunst is de allerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie'.

VOOR HET LEZEN

Gesprek (5 - 10 minuten)

Hou een gesprek over hoe je iemand duidelijk kunt maken dat je haar of hem graag ziet, dat je verliefd bent.

- Wie is al eens verliefd geweest?
- Heb je dat toen laten merken aan die persoon? Waarom wel/niet?
- Indien wel: hoe heb je dat aangepakt?

Mindmap (5 - 10 minuten)

Maak met de leerlingen een mindmap op het bord over (originele) manieren om iemand te laten weten dat je verliefd bent. Toon hier eventueel een kort filmpje over, bijv. de kortfilm Paperman van Walt Disney (6'34"): <http://goo.gl/26V3ZV> of deze reclamespot van het Indigo leesfonds (1'01"): <http://goo.gl/451vp4>. (Die laatste is helaas in het Engels, je zal hem dus moeten vertalen voor je leerlingen).

Bij het maken van de mindmap zal misschien ook gezegd worden dat je een gedicht kunt schrijven.

Kom daar na het maken van de mindmap even op terug. Vraag aan de leerlingen wie een gedicht kent waarin de dichter zijn liefde aan iemand kenbaar maakt. Als niemand zo'n gedicht kent, zeg dan dat jij zo'n gedicht bij je hebt en lees het voor.

NA HET LEZEN

Gesprek (10 - 15 minuten)

Hou een gesprek over de indruk die dit gedicht maakt.

- Ik vond dit een speciaal gedicht, jullie ook?
- Wat valt er jullie aan op? (Opmerking: geen enkel antwoord is fout. Lees het gedicht indien nodig nog eens voor of geef het hun op papier.)

Mogelijke antwoorden van de leerlingen en mogelijke reacties van de leerkracht:

- *Mogelijk antwoord:* 'Ik vin ...' in plaats van 'Ik vind'
- *Mogelijke reacties:* Mag dat? Is dat erg? (ja/nee: dichterlijke vrijheid/het is geen AN) Die dichter heeft dat waarschijnlijk opzettelijk gedaan. Waarom zou hij dat doen? (Omdat het zo persoonlijk is; omdat mensen niet altijd AN hoeven spreken, dat hangt af van de situatie; omdat de dichter overmand is door zijn gevoelens; ...)

- *Mogelijk antwoord:* De dichter zegt meermaals 'Zie je...'
- *Mogelijke reacties:* Wat wil hij dat de ander ziet? (Dat hij verliefd is, dat hij van haar houdt) Kun je aan iemand zien of hij verliefd is? (Soms wel) Hoe zie je dat dan? (Hij wordt snel rood, doet heel erg zijn best, probeert steeds dicht bij iemand te zijn, plaagt degene waarop hij verliefd is, komt niet uit zijn woorden, zoekt op alle mogelijke manieren contact, gaat helemaal mee in wat de ander zegt, geeft complimentjes...)
- *Mogelijk antwoord:* Het gaat twee keer over licht: 'je oogen zijn zoo vol licht' en 'het licht is om je'.
- *Mogelijke reacties:* Wat heeft licht met liefde te maken? Hoe zouden jullie licht met liefde in verband brengen? (Als je verliefd bent voel je je licht; soms heb je de indruk dat alles er lichter uitziet, als in een droom; de persoon op wie je verliefd bent, schittert in je ogen; je ziet de persoon op wie je verliefd bent op een speciale manier; 'Liefde maakt blind': in dit geval zou je kunnen zeggen dat de persoon op wie de dichter verliefd is, zoveel licht uitstraalt, dat ze hem verblindt; 'het licht is om je' doet ook denken aan een aura of aureool zoals bij engelen en heiligen op schilderijen. (Toon dit eventueel.)
- *Mogelijk antwoord:* Er staat 'oogen' en 'zoo' met twee o's.
- *Mogelijke reacties:* De dichter leefde zo'n honderd jaar geleden. Toen werden sommige woorden anders geschreven. Het is in oude spelling geschreven.

De dichter wil met dit gedicht zeggen dat hij van haar houdt. Lukt dit hem goed, vinden ze? Het antwoord kan twee kanten uit.

- Ja, want hij zegt meteen: 'zie je, ik hou van jou' en hij beschrijft hoe hij haar ziet. Hij laat ook merken dat hij verblind is. Hij zegt in totaal zelfs vijf keer 'ik hou van je'.
- Nee, want hij zegt: 'ik wou het helemaal zeggen - maar ik kan het toch niet zeggen'. Hij vindt dus zelf dat hij het niet kan zeggen. Hij komt niet zo goed uit zijn woorden. Hij valt in herhaling. Het rijmschema verandert na de eerste strofe (eerst omarmend rijm, daarna gepaard rijm).
- Maar: doordat de dichter zo verblind en verward overkomt, laat hij misschien net heel goed merken hoezeer hij onder de indruk is van haar. Hij is zo overmand door zijn gevoelens voor haar, dat woorden alleen niet genoeg zijn om het duidelijk te maken en dat hij de juiste woorden zelfs niet vindt. Het gedicht heeft een bepaald ritme, mooie klanken en (vol) rijm die samen mee duidelijk moeten maken hoe hij zich voelt. Hij probeert op die manier vooral de emotie te beklemtonen.

Korte opdracht (5 - 10 minuten)

Laat de kinderen een vliegtuigje vouwen en er een liefdesverklaring of compliment op schrijven (in één zin).

AAN DE SLAG

Laat de leerlingen een portret schilderen of bewerken geïnspireerd door het gedicht.

Op de cover van de verzamelbundel *Ik vind je zo lief en zo licht* staat er al een inspirerend portret: <http://www.literatuurplein.nl/boekdetail.jsp?boekId=44811>

Verdere inspiratie vind je o.a. bij schilders uit de tijd van Gorter, de periode van het impressionisme en naturalisme, bijv. het schilderij *De loge* van de bekende Franse schilder Pierre-Auguste Renoir, zijn werk *Bal du moulin de la Galette* en het door hem geschilderde *Portrait de Jeanne Samary*, de ballerina's van Edgar Degas, Berthe

Morisots *Psyché, Jeune femme assise* van Hyppolyte Petitjean, werken van Henri de Toulouse-Lautrec, Jean- Louis Forains *Danseuse*, schilderijen, tekeningen en lithografieën van de Belgische kunstenaar Georges Lemmens en de schilderijen die de Belgische schilder Théo van Rysselberghe maakte van Alice, Maria en Irma Sèthe.

Een heel andere inspiratiebron kunnen de zeefdrukken zijn die Andy Warhol van Marilyn Monroe maakte in de jaren zestig op basis van een foto van haar uit 1953.

Ook klassieke mozaïekportretten kunnen als voorbeeld dienen.

Op de blog van Griet Jacobs vind je pointillistische portretten en portretten à la Warhol gemaakt door haar leerlingen.

De keuze van de technieken kan variëren:

- werken met snelle verfstreken in heldere en lichte kleuren van aquarelverf, krijt of olieverf zoals in de impressionistische werken
- schilderen met stippen in heldere en lichte kleuren in de stijl van het pointillisme
- werken met papiersnippers in heldere en lichte kleuren (bijv. uit tijdschriften - de glans geeft een extra 'licht' effect) om een mozaïekportret te maken
- zwart-witfoto's bewerken met fluostiften of fluoverf in Warhol-stijl

Voorbeelden bekijken en experimenteren (ca. 20 minuten)

Toon de leerlingen voorbeelden van een of meerdere van deze stijlen en laat ze er een uitproberen voor een klein werk, bijv. een bloem of een boom. Je kunt daarvan gemakkelijk voorbeelden vinden op het internet. Laat de leerlingen er in het bijzonder op letten hoe ze bepaalde delen van hun werk echt 'licht' kunnen maken of iets weergeven dat in het licht baadt (zoals in het gedicht: 'het licht is om je'). Geef tips en feedback terwijl ze experimenteren. Laat hen ervaringen uitwisselen.

Een portret schilderen of bewerken (ca. 45 minuten)

Daarna mogen ze een portret maken in die bepaalde stijl, waarbij de persoon die ze afbeelden 'licht' is (zoals in het gedicht). Het hoeft zeker geen letterlijke interpretatie van het gedicht te zijn! Ze kunnen iemand portretteren op wie ze verliefd zijn, maar het mag ook iemand anders zijn die ze graag zien: hun mama, papa, broer, zus, grootouder, beste vriend(in), de juf of meester...

Je kunt hen laten vertrekken van een wit blad, van een zelfgemaakte of bestaande schets of van een (lichte) zwart-witkopie van een foto.

Tip: kopieer op tekenpapier als ze erop gaan schilderen.

Om hen te ondersteunen bij het maken van een schets als basis voor een portretschilderij, kun je gebruik maken van de WikiHow 'Een gezicht tekenen' via <http://nl.wikihow.com/Een-gezicht-tekenen>.

BIBLIOGRAFIE

Verzen - Herman Gorter (W. Versluys, 1890)

<https://grietjacobs.wordpress.com/2012/03/07/portret-kalstularis/>

LESTIP 6

LIEFDE EN RITME

Nu

Ik adem niet, ik zing.
zelfs als ik zucht, klinkt het
per ongeluk alsof ik
een paar noten neurie
die me vannacht, terwijl
ik sliep, zijn voorgezongen.
Het is alsof de lucht
mijn deken is en ik
mijn hoofd het liefst
te rusten leg op het kussen
van mijn longen, de plek
waar ik mijn hartslag hoor
in vierkwartsmaat:
dat ik besta, dat ik besta.

“Nu” / Bart Moeyaert

In: *Gedichten voor gelukkige mensen*
(Querido, 2008)

OVER DE AUTEUR

Bart Moeyaert (°1964) is een bekroond Vlaams auteur, die zowel voor kinderen als volwassenen schrijft. Als zevende zoon kreeg hij (net als alle zevende zonen in België) wijlen koning Boudewijn als peter. Hij hield van jongs af aan van kunst en literatuur en hield in het bijzonder van de boeken van Astrid Lindgren en Aidan Chambers. Hij studeerde voor leraar, maar begon zijn carrière bij *Flair*. Later ging hij aan de slag bij uitgeverij Averbode. Sinds 1995 werkt hij zelfstandig als auteur.

VOOR HET LEZEN

Maak het heel stil in de klas en draag dan meteen het gedicht zo expressief mogelijk voor, zodat de muzikaliteit van het gedicht heel goed tot uiting komt. Laat de titel nog even weg.

NA HET LEZEN

Werkblad bij het gedicht (5 minuten)

Laat de leerlingen alleen of per twee het werkblad (zie verder) invullen.

Gesprek over het gedicht aan de hand van het werkblad (5 - 10 minuten)

Bespreek de antwoorden van de leerlingen. Niet iedereen hoeft dezelfde antwoorden te hebben! Het gaat hier om persoonlijke indrukken. Een antwoord kan daardoor nooit 'fout' zijn.

Ga dieper in op de antwoorden, bijv. als een leerling het gedicht associeert met een schilderij, vraag dan wat er volgens hem/haar op dat schilderij staat.

Zorg dat tijdens deze bespreking de beeldspraak ('de lucht' = 'deken', 'longen' = 'kussen') aan bod komt.

Besteed ook aandacht aan de vergelijking van de ademhaling met zingen en de hartslag als beat en aan de muzikaliteit van het gedicht via het ritme, de klanken (herhaling van de 'z': 'zing' - 'zelfs' - 'zucht', rijmende woorden: 'zucht' en 'lucht', herhaling van 'dat ik besta') en de enjambementen (de zinnen vallen niet samen met de versregels en lopen over meer dan één regel: daardoor krijgt het gedicht snelheid en energie). Vertel daarna wat de titel is.

Klankdecor maken (10 minuten)

Begin klassikaal met de laatste versregel: hoe zou je die zeggen? Het gedicht geeft het zelf al aan...

Laat de leerlingen vervolgens per twee of in groepjes een klankdecor bedenken bij dit gedicht. Eén of twee kinderen dragen de tekst expressief voor, de andere groepsleden maken er passende achtergrondgeluiden bij.

Je kunt nog een stap verder gaan en er een expressieve beweging of bewegingsreeks bij laten verzinnen.

AAN DE SLAG

Het gedicht rappen (20 minuten)

Dit gedicht heeft wel wat weg van rapmuziek door het spelen met klanken en ritme, door de enjambementen.

Daag de kinderen uit om er hun eigen rapversie van te maken. Laat enkele voorbeelden van rapmuziek of 'gerapte' gedichten horen. Muzikale bewerkingen van o.a. "De Blauwbilgorgel" (Cees Buddingh'), "De Pruimeboom" (Hieronymus van Alphen) en "Thuis" (Ted van Lieshout) vind je op de cd *Van rijm tot rap* (Stichting CPNB, 1998).

Videoclip maken (2 x 45 minuten, liefst niet op dezelfde dag)

Laat de leerlingen hun eigen videoclip maken van het gedicht. Ze mogen hier heel vrij een eigen invulling aan geven.

Toon enkele voorbeelden van videoclips waarin de zanger(es) rondloopt en er op de achtergrond dingen te zien zijn die bij het lied passen, bijv. de videoclip van “Abracadabra”, gezongen door Fabian: <https://www.youtube.com/watch?v=qVBikLQStos> voor Junior Eurosong 2012, of die van Femke bij haar song “Een kusje meer”: <https://www.youtube.com/watch?v=y-PNrj9KICU> of de clip van Flor bij zijn nummer “Ze is nog niet van mij”: <https://www.youtube.com/watch?v=dIv3IFbUEIE> (beide voor Junior Eurosong 2011).

Verdeel de klas in enkele groepen en laat hen per groep een scenario bedenken voor de clip (wie? wat? waar? waarmee? hoe?) en er een storyboard bij tekenen, opgedeeld in verschillende ‘shots’ (zie achterkant werkblad). Later kunnen ze hun clip dan ook echt opnemen. Per groep is er een ‘cast’ en een ‘crew’. De ‘cast’ zijn de acteurs, degenen die in beeld zullen komen. De ‘crew’ zijn de mensen die achter de schermen werken: de regisseur, de cameraman/-vrouw en de art director(s).

De regisseur volgt het storyboard en oefent met de acteurs wie wat moet doen en waar moet staan.

De cameraman/-vrouw filmt alles: eerst om te oefenen, daarna voor echt. Hij/zij moet goed nadenken over het camerastandpunt en de opeenvolging van de ‘shots’. Om een goed beeld te krijgen moet er voldoende licht zijn.

De art director(s) is (zijn) verantwoordelijk voor de decors, de kostuums, de make-up, de attributen, etc.

Tegenwoordig is het niet zo moeilijk om aan camera’s te geraken: op de meeste digitale fototoestellen en gsm’s zit er wel een. Ook tablets en iPads zijn uitgerust met een camera.

Tip: als je op school tablets of iPads ter beschikking hebt, kun je er handige apps op installeren, zoals Magisto, YouTube Capture of Cute Cut, die de leerlingen helpen om van opgenomen fragmenten een echte videoclip te maken. Werk je met een pc of mac, dan kun je gebruik maken van Windows Movie Maker of iMovie.

WERKBLAD BIJ HET GEDICHT

Waar doet het gedicht je aan denken?

- ☐ een schilderij
- ☐ dansende mensen
- ☐ een toneelstuk
- ☐ muziek
- ☐ een verhaal
- ☐ een videoclip
- ☐ een postkaart
- ☐ een film

Welk gevoel past bij het gedicht?

☐ 😊	☐ 🤔
☐ 🤖	☐ 😍
☐ 😞	☐ 😬
☐ 🙄	☐ 😄

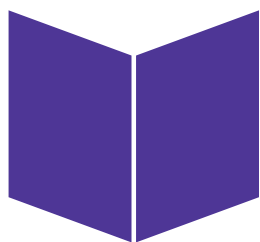
Wat zou de titel kunnen zijn?

- ☐ Ik ben met mijn hoofd in de wolken
- ☐ Alleen
- ☐ Mijn hart klopt voor jou
- ☐ Na regen komt zonneschijn
- ☐ Life is music!
- ☐ Slaap als een reus, slaap als een roos
- ☐ Nu weet ik dat ik leef
- ☐ Hartenklop
- ☐ 's Nachts verdwijnt de wereld
- ☐ Een nieuwe lente en een nieuw geluid
- ☐ Nu
- ☐ De man die de wolken meet
- ☐ Ik heb vlinders in m'n buik
- ☐ Droom
- ☐ Jij geeft me vleugels

STORYBOARD

Lengte: Benodigdheden:	Lengte: Benodigdheden:	Lengte: Benodigdheden:
Lengte: Benodigdheden:	Lengte: Benodigdheden:	Lengte: Benodigdheden:
Lengte: Benodigdheden:	Lengte: Benodigdheden:	Lengte: Benodigdheden:
Lengte: Benodigdheden:	Lengte: Benodigdheden:	Lengte: Benodigdheden:

LESTIP 7

LIEFDE ZOETER DAN HONING

////////////////////////////////////

Je zoenen zijn zoeter dan
zoeter dan honing en ik vind je
mooier en liever, liever
en aardiger nog dan de koning.
We gaan samen liggen
een eind hier vandaan
we maken van takken
van takken en blaadjes
een vloer en een dak,
dat was onze woning,
of ik was het tuintje
en jij was de tent
daar gingen wij wonen
en blijven en horen
o rep je mijn liefje
ik heb je zo graag
nu of nooit samen slapen
want we zijn er
we zijn er
alleen maar vandaag.

"Je zoenen zijn zoeter dan" / Judith Herzberg

In: *27 liefdesliedjes*

(De Harmonie, 1971)

OVER DE AUTEUR

Judith Herzberg (°1934) schrijft gedichten, toneelstukken en scenario's voor televisie en film. Haar eerste bundel *Zeepost* kwam uit in 1963, in de loop der jaren gevolgd door een vijftiental bundels. Ze is inmiddels the *grand old lady* van de Nederlandstalige poëzie. Haar laatste bundel *Liever brieven* verscheen in 2013. In 1997 kreeg Judith Herzberg voor haar gedichten de P.C. Hooft-prijs, de hoogste prijs die in Nederland voor poëzie bestaat. De bundel *27 liefdesliedjes* schreef Herzberg in opdracht, voor een kindertelevisieprogramma over het Bijbelboek Hooglied. In 2011 verscheen de bundel *Klaagliedjes*, gedichten naar het Bijbelboek Klaagliederen.

VOOR HET LEZEN (10 MINUTEN)

Vertel dat Judith Herzberg zich voor haar bundel *27 liefdesliedjes* liet inspireren door het Hooglied. Het Hooglied is een poëtisch boek in de Bijbel, waarschijnlijk geschreven in de tiende of negende eeuw voor Christus. De Hebreeuwse titel van het boek is *Het lied der liederen* oftewel 'Het mooiste lied'. De teksten in het Hooglied zijn liefdesliederen die bij bruiloften werden gezongen. Het Hooglied behoort tot de wereldliteratuur. Het titelloze gedicht "Je zoenen zijn zoeter dan" heeft Judith Herzberg gebaseerd op de volgende bijbelfragmenten (afkomstig uit het eerste lied waarin het meisje aan het woord is):

Vers 2:

Laat hij mij kussen,
laat zijn mond mij kussen!
Jouw liefde is zoeter dan wijn,

Vers 16 en 17:

Wat ben je mooi, mijn lief,
wat ben je bekoorlijk.
Het groen is ons bed,
de balken van ons huis zijn ceders,
de binten zijn cipressen.

Lees de fragmenten voor en praat met elkaar over moeilijke woorden (bijvoorbeeld 'bekoorlijk') in deze stukjes uit de Bijbel. Het tweede fragment speelt zich af in de natuur. In een landschap met ceders en cipressen, een landschap dat als een huis is.

NA HET LEZEN (15 MINUTEN)

Deel kopieën van het gedicht plus de twee bijbelfragmenten uit (zie: werkblad).
Lees de teksten samen hardop.

Praat samen over het gedicht van Judith Herzberg en de bijbelfragmenten. Vragen die aan de orde kunnen komen: 'Wat is er anders?', 'Wat is (een beetje) hetzelfde?', 'Hoe oud is het meisje dat spreekt in de stukjes van de Bijbel, denk je?', 'Hoe oud is het meisje dat spreekt in het gedicht, denk je? En waarom denk je dat?', 'Wat vind je mooier? De teksten uit de Bijbel of het gedicht van Herzberg? Waarom?'.

In het gedicht speelt herhaling van woorden een grote rol. Die herhaling geeft het gedicht een bepaalde cadans. Dat hoor je het beste als je het gedicht hardop leest. Bekijk met elkaar waar de herhalingen in het gedicht

zitten. Herhaling kan een bepaalde nadruk leggen, of juist een aarzeling suggereren. Dat is een kwestie van timing (een korte pauze laten vallen) en timbre van stem (zeker wetend of zoekend naar woorden). Leuk om met elkaar uit te vinden!

Vraag de kinderen ook om zoek te gaan naar verstopte rijmen in het gedicht.

AAN DE SLAG (20 - 60 MINUTEN)

Uit het hoofd leren en voordragen

Kijk samen op <https://www.youtube.com/watch?v=ELdI4bzs4SQ>

hoe Barry Atsma het gedicht voorleest. Vraag de kinderen om het nog beter te doen. Liefst uit het hoofd. Maak er eventueel een filmpje van.

Het gedicht zingen

Herman van Veen zingt "Je zoenen zijn zoeter". Luister samen naar:

<https://www.youtube.com/watch?v=hhfDbGiXCsl>

Het lied is ook beschikbaar op Spotify.

Laat de kinderen het lied een paar keer horen en laat ze het meezingen. Kunnen ze het ook zingen zonder Herman van Veen?

Het gedicht dansen

De kinderen luisteren naar het lied van Herman van Veen en verzinnen danspassen die bij gedicht en lied passen (naar elkaar toelopen, van elkaar weggaan, om elkaar heen draaien, gaan liggen, gaan slapen, wakker worden, enzovoort). Dat kunnen de kinderen in hun eentje doen, met zijn tweeën of met een groepje. Vraag ze om er een voorstelling van te maken. Welke kleren zijn geschikt voor zo'n dansvoorstelling?

BIBLIOGRAFIE

De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan De Nieuwe Bijbelvertaling, © Nederlands Bijbelgenootschap 2004/2007.

WERKBLAD

Je zoenen zijn zoeter dan
zoeter dan honing en ik vind je
mooier en liever, liever
en aardiger nog dan de koning.
We gaan samen liggen
een eind hier vandaan
we maken van takken
van takken en blaadjes
een vloer en een dak,
dat was onze woning,
of ik was het tuintje
en jij was de tent
daar gingen wij wonen
en blijven en horen
o rep je mijn liefje
ik heb je zo graag
nu of nooit samen slapen
want we zijn er
we zijn er
alleen maar vandaag.

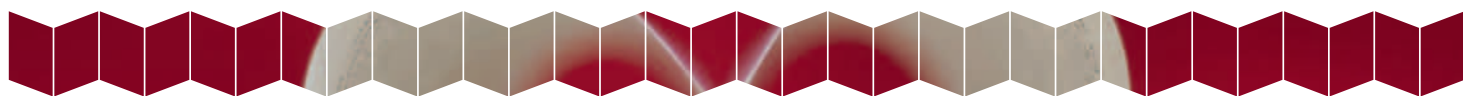
“Je zoenen zijn zoeter dan” / Judith Herzberg
In: *27 liefdesliedjes*
(De Harmonie, 1971)

Vers 2:

Laat hij mij kussen,
laat zijn mond mij kussen!
Jouw liefde is zoeter dan wijn,

Vers 16 en 17:

Wat ben je mooi, mijn lief,
wat ben je bekoorlijk.
Het groen is ons bed,
de balken van ons huis zijn ceders,
de binten zijn cipressen.

LESTIP 8

LIEDJES OVER ALLES

Liedje voor Hannejet

Misschien heb je er nooit op gelet,
 maar je kunt ze horen, Hannejet.
 Als je heel stil bent
 hoor je alle dingen,
 kun je de bloemen horen groeien,
 kun je de stenen horen zingen,
 liedjes die niemand kent.

Springliedjes, slaapliedjes,
 pretliedjes, gaapliedjes,
 huisliedjes, tuinliedjes,
 zee-, strand- en duinliedjes,
 eetliedjes, drinkliedjes,
 toe-wees-nou-flinkliedjes,
 waakliedjes, droomliedjes,
 pudding-met-roomliedjes,
 zwart-, bruin- en blondliedjes,
 kilo- en pondliedjes,

sterliedjes, maanliedjes,
 raak-me-niet-aan-liedjes,
 zingliedjes, zegliedjes,
 o-zo-ver-weg-liedjes,
 maartliedjes, meiliedjes,
 o-'k-ben-zo-blij-liedjes,
 't-regent-dat-'t-giet-liedjes,
 pijn- en verdrietliedjes,

liedjes van achter en
 liedjes van voor,
 ga zo maar door,
 ga zo maar door,
 liedjes van onderen,
 liedjes van boven,
 niet te geloven,
 niet te geloven.

"Liedje voor Hannejet" / Han G. Hoekstra
 In: *De kikker van Kudelstaart*
 (Querido, 1987)

OVER DE AUTEUR

Han G(erard) Hoekstra (1906 - 1988) was een Nederlandse dichter, die ook veel gedichten voor kinderen schreef. Hij volgde in zijn geboortestad Den Haag een opleiding tot onderwijzer en ging daarna werken als journalist. Hij debuteerde in 1933 met een poëziebundel voor volwassenen. In de oorlog zat hij in het verzet. Van 1945 tot 1971 werkte hij bij dagblad *Het Parool*. Hij maakte toen samen met Parool-collega's Annie M. G. Schmidt en Simon Carmiggelt deel uit van het journalistencabaret *De Inktvis*. In 1947 verscheen zijn eerste bundel met kinderpoëzie. In 1972 ontving Hoekstra de Constantijn Huygensprijs voor zijn gehele oeuvre.

VOOR HET LEZEN (15 MINUTEN)

Vraag de kinderen wat voor soorten liedjes ze kennen. Maak met elkaar een lange lijst op het bord: verjaardagsliedjes, sinterklaasliedjes, kerstliedjes, slaapliedjes, liefdesliedjes, het volkslied, liedjes van de kerk, liedjes bij spelletjes, Nederlandse liedjes, Vlaamse liedjes, liedjes in een andere taal, liedjes met een verhaal, kinderliedjes, cabaretliedjes, canons, wandelliedjes, et cetera. Vraag bij elke soort een paar voorbeelden. En vraag kinderen om (stukjes van) die liedjes te zingen.

Deel kopieën van het gedicht uit en lees het samen hardop.

NA HET LEZEN (10 MINUTEN)

Het gedicht van Han G. Hoekstra is een lange, rijmende lijst van alle soorten liedjes. Praat met elkaar over waar het rijm verstopt zit. Bekijk samen of de lijst van Hoekstra er anders uit ziet dan de lijst op het bord. Hoe zou dat komen?

Vraag de kinderen op zoek te gaan naar het vrolijkste liedje uit het gedicht. Bespreek elkaars antwoorden. En wat is het treurigste liedje uit het gedicht? Het grappigste liedje? Het onbegrijpelijkste liedje?

AAN DE SLAG (15 - 60 MINUTEN)

Je regels uit liedjes herinneren

'springliedjes' (regel 8)

Bij touwtje springen hoort soms een liedje. Bespreek met de kinderen of ze zo'n liedje kennen en of ze een regel daaruit weten.

'slaapliedjes' (regel 8)

Praat met de kinderen over moeders en vaders die vroeger wel eens een slaaplied zongen. Wie weet nog een regel?

'eetliedjes' (regel 12)

Kleuters uit jaargroep 1 en 2 zingen vaak een liedje voor ze gaan eten. Bespreek met de kinderen of ze dat ook hebben gedaan. Wie weet nog een regel uit zo'n liedje?

Ook andere liedjes kunnen zo aan bod komen: een bestaand liedje over het strand, een bestaand liedje over maart of mei, enzovoort.

Nieuwe liedjesregels bedenken

In het gedicht staan ook wonderlijke soorten liedjes. Vraag de kinderen om een wonderlijk soort liedje uit het gedicht te kiezen. Ze houden hun keuze geheim, bedenken een regel uit zo'n liedje en schrijven die op. Het moet een korte regel zijn die eindigt met een uitroepteken. Er mag niet letterlijk in staan om welk soort liedje het gaat.

De kinderen lezen hun regel voor. De andere kinderen bedenken uit wat voor soort liedje die regel komt. Bijvoorbeeld de regel: 'Je moet je niet aanstellen!' Of: 'Ik wou dat mijn toetje nooit ophield!' Of: 'Ik kan niet stoppen met huilen!' Of: 'We zingen dit lied met open mond!'

Portret van Hannejet tekenen

Het gedicht heet "Liedje voor Hannejet". En de voornaam van de dichter is Han. Zou dat met elkaar te maken hebben?

Fantaseer samen over Hannejet. Wie zou dat zijn? Hoe zou ze er uitzien? Wat voor soort en kleur haar heeft ze? Wat voor ogen, mond, wangen? Wat voor kleren draagt ze? Hoe oud zou Hannejet zijn?

Het gedicht stond al in 1987 in een boek. Hoe oud zou Hannejet nu zijn? Hoe zou ze er nu uitzien?

Vraag de kinderen een portret te tekenen van Hannejet, vroeger of nu.

Filosoferen over het gedicht

Vragen die in een explorerend, filosofisch gesprek aan de orde kunnen komen. Antwoorden staan niet vast. Elk kind kan en mag er anders over denken. Als ze zich maar in de vragen verdiepen en ze van alle kanten bekijken. En antwoorden kunnen weer nieuwe vragen oproepen.

- Het gedicht heet "Liedje voor Hannejet".

Is het dan alleen voor Hannejet geschreven? Waarom wel of niet? Had het gedicht ook "Liedje voor jou" kunnen heten? Had je dat beter gevonden?

- 'Als je heel stil bent/hoor je alle dingen' (regel 3/4)

Is dat zo? Kun je alle dingen horen als je maar stil bent? Op wat voor manier zou het wel waar kunnen zijn? Ben je wel eens heel stil? En wat hoor je dan? Hoor je dan je gedachten?

- 'kun je de bloemen horen groeien,/kun je de stenen horen zingen' (regel 5/6)

Kun je bloemen horen groeien? En stenen horen zingen? Is de dichter een leugenaar? Of heeft hij toch (een beetje) gelijk? Gelooft de dichter in wat hij zegt? Zijn gedicht eindigt met:

'niet te geloven/niet te geloven'.

Hoe denk jij daar zelf over?

LESTIP 9

SLAAPLIEDJES

Berceuse nr. 2

Slaap als een reus
slaap als een roos
slaap als een reus van een roos
 reuzeke
 rozeke
 zoetekoeksdozeke
doe de deur dicht van de doos
Ik slaap

"Berceuse nr. 2" / Paul van Ostaijen

In: *Gedichten*

(De Sikkels, 1935)

OVER DE AUTEUR

Paul van Ostaijen (1896 - 1928) was een Vlaamse dichter. Hij wordt beschouwd als de eerste moderne dichter in het Nederlands taalgebied. Hij schreef als scholier al gedichten, werd van school gestuurd omdat hij verboden boeken las, liep door Antwerpen als een dandy en werd klerk op het Antwerpse stadhuis. Een tijd lang woonde hij als balling in Berlijn, waar hij het dadaïsme leerde kennen. Hij schreef er gedichten met regels die hij op straat vond: reclameslogans, flarden uit liedjes, titels van films, opschriften op borden. Terug in Antwerpen ging hij daarmee door, op zoek naar een steeds zuiverder poëzie. Hij overleed jong aan tuberculose, in een sanatorium in de Ardennen. De grote erkenning kwam pas na zijn dood. Zijn overdachte en spontane gedichten, vaak in een zeer speciale typografie, hebben grote invloed gehad op latere dichters.

VOOR HET LEZEN

Vertel de kinderen dat ze een berceuse gaan lezen. Berceuse is een Frans woord voor slaaplied, wiegelied. Vraag ze of ze weten wat dat is. Een liedje dat, meestal door de moeder, wordt gezongen om een kind in slaap te krijgen, te wiegen. Kennen ze een slaap- of wiegelied? Werden ze vroeger wel eens in slaap gezongen? Door wie? Lukt het echt beter om in slaap te vallen als er wordt gezongen en/of gewiegd? Deel kopieën van het lied uit en lees de tekst samen hardop.

NA HET LEZEN (10 MINUTEN)

Zoek met elkaar waar dit slaaplied allemaal rijmt. Er zijn verschillende rijmvormen (je hoeft de termen niet te noemen): volrijm aan het eind van de regel (roos/doos, rozeke/dozeke), klinkerrijm in het midden van een woord (reus/reuzeke, roos/rozeke/dozeke), alliteratie, woorden die met dezelfde klank beginnen (de r en de d). In welke regel beginnen de woorden het vaakst met dezelfde letter? Wat is het effect van zoveel klankherhaling? Het korte gedicht wordt er heel muzikaal door: het klinkt als een muziekje. Praat samen over gewone en bijzondere woorden in het gedicht. Wat is een reuzeke, een rozeke, een zoete-koeksdozeke? Andere vragen die aan bod kunnen komen: 'Ken je de uitdrukking "slapen als een roos"? Wat betekent dat?', 'Bestaat de uitdrukking "slapen als een reus" of zou die door de dichter verzonnen zijn?', 'Hoe slaap je eigenlijk als een reus? Wie kan het voordoen?', 'Welk woord komt het meest voor in het gedicht?' en 'Welke woorden maar een keer?'.

AAN DE SLAG (15 - 60 MINUTEN)

Uit het hoofd leren

Vraag de kinderen om het gedicht uit hun hoofd te leren.

Gedicht opzeggen

Vraag de kinderen om het gedicht uit hun hoofd op te zeggen. Fluisterend, langzaam, na elke regel een korte pauze. Vraag ze om het liedje in tweetallen te zeggen of te zingen: om en om een regel. Of het ene kind praat, het andere kind neuriet. Hoe zeg je de laatste regel 'Ik slaap' alsof je zelf in slaap valt? Wat is het verschil tussen de korte mededeling ('Ik slaap') en de lange uitgerekte versie ('Ik slaaaaaap'). In een tweetal kan de een de tekst zeggen en de ander lijfelijk op elke regel reageren. Nog meer bedenken, oefenen en laten zien en horen.

Maak samen met de kinderen een afspraak dat ze hun uitvoering van het gedicht laten horen en zien aan de kinderen van de lagere klassen. Bespreek daarna met hun deze ervaring en de reacties van het publiek.

Een slaapliedjes-voorstelling maken

Vraag de kinderen om in hun geheugen, in boeken en op internet andere slaap- en wiegeliedjes te zoeken.

Bijvoorbeeld:

Slaap kindje slaap
daar buiten loopt een schaap
een schaap met witte voetjes
dat drinkt zijn melk zo zoetjes
slaap kindje slaap
daar buiten loopt een schaap

Suja, suja kindje
wat ben je bitter stout
heb je pijn in je buikje?
of zijn je voetjes koud?
vuurtje zullen wij stoken
papje zullen wij koken
het wiegje gaat van zwik-zwak
voor de kleine dikzak

Maantje tuurt, maantje gluurt
al door de vensterruiten
het is alsof hij zeggen wil:
in de kamer is het stil, zo stil
zijn de kinderen al naar bed?
of spelen ze nog buiten?

Tijdens een speciale voorstelling zingzeggen de kinderen hun gevonden slaapliedjes. In de eigen groep en/of in andere groepen van eerdere leerjaren.

Een zoetekoeksdozeke tekenen

Wat is een zoetekoeksdozeke? Hoe ziet zo'n doos eruit? Wat voor vorm heeft die doos? Staat er iets op de buitenkant? Vraag de kinderen om vlug een schets te maken van een zoetekoeksdozeke. Laat ze daarna hun schetsen bekijken en vergelijken.

Wat zit er in een zoetekoeksdozeke? Zoete koeken? Hoe zien die eruit? En als de zoete koeken op zijn, wat kun je dan in je doos bewaren? Vraag de kinderen om een snelle schets te maken van hun open doos met inhoud. Tekenen, bekijken, vergelijken.

'doe de deur dicht van de doos' (regel 7). Wat is een ander woord voor 'de deur van de doos'? Wat gebeurt er binnen in de doos als de deur dichtgaat? Wat gaat er dicht als je zelf gaat slapen? Vraag de kinderen om een tekening te maken van een droom van hun doos.

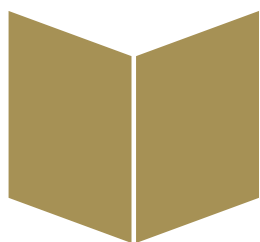

Filosoferen: geboren worden en doodgaan

Op internet staat een reactie van een vader en moeder op dit gedicht. Ze hebben het gebruikt om op het geboortekaartje van hun eerste kind te zetten. In een andere reactie vertelt een moeder dat ze het gedicht heeft voorgelezen bij de begrafenis van haar doodgeboren kind.

Praat met de kinderen over deze twee reacties. Ze zijn tegengesteld, of toch niet? Wordt het gedicht anders als het op een geboortekaartje staat? Of als het voorgelezen wordt op de begrafenis van een klein kind?

LESTIP 10

DE LIEFDE ZINGEN

Waarover zal ik zingen

Waarover zal ik zingen
over regenjassen over het lover van geboomte
of zal ik van de liefde zingen

Waarover zal ik zingen over vliegtuigen
blinkend aluminium in de zon en blauwe lucht
of zal ik zingen over de liefde

Over auto's over steden en historie
of zal ik zingen over de liefde

Over vele vreemde dingen
over de gewone
of zal ik zingen over de liefde

Over bloemen over water
over mooie dingen of wat droevig is
of zal ik zingen over de liefde

Over tabak en vriendschap
over geur en wijn
over schepen zeilen meeuwen over ellende
over de ouderdom over de jeugd
of zal ik over de liefde zingen

"Waarover zal ik zingen" / Jan Hanlo
In: *Verzamelde gedichten*
(Van Oorschot, 2006)

OVER DE AUTEUR

Jan Hanlo (1912 – 1969) was een Nederlandse dichter en schrijver. Hij wordt tot de Vijftigers gerekend, maar eigenlijk was deze speelse geest een volstrekt uniek buitenbeentje. Over zijn gedicht “Oote”, geschreven in een kinderbrabbeltaal, werden vragen gesteld in de Eerste Kamer: ‘Waarom gaat duur belastinggeld naar zo’n infantiel gebazel?’. Jan Hanlo werd er wereldberoemd mee in eigen land. Hij heeft een klein maar hoogstaand oeuvre bij elkaar geschreven: gedichten die allemaal verschillen in vorm, stijl en toon, korte prozastukjes en brieven. Hij overleed aan de gevolgen van een motorongeluk. De helm die hij toen op had, wordt bewaard in het Letterkundig Museum in Den Haag.

VOOR HET LEZEN (5 MINUTEN)

Vraag de kinderen waar volgens hen de meeste gedichten over gaan. Bestaan er typisch dichterlijke onderwerpen/woorden? Zijn er onderwerpen/woorden die nauwelijks of niet voorkomen in gedichten? Maak met elkaar een toptien van poëtische onderwerpen/woorden. En een lijst van niet-poëtische onderwerpen/woorden. Varieer van maan tot maatschappij, van vlinder tot vuilnisbak, van zwaan tot zwavel. Wat is poëtischer: bloemen of regenjassen, ouderdom of jeugd, liefde of ellende? En waarom? Deel dan kopieën van het gedicht uit (zie ‘werkblad’). De dichtregels op het werkblad staan expres niet al te dicht op elkaar. Lees met elkaar het gedicht een paar keer hardop.

NA HET LEZEN (20 MINUTEN)

Vraag de kinderen om met kleurpotloden of kleurstiften de volgende opdrachten uit te voeren.

- Kies een kleur uit die bij liefde hoort en onderstreep met die kleur elke regel waar het woord ‘liefde’ in voorkomt.
- Kies ‘een mooie kleur’ uit en omcirkel met die kleur het mooiste woord van het gedicht.
- Kies een kleur uit die je niet mooi vindt en omcirkel daarmee het gewoonste of lelijkste woord van het gedicht.
- Kies een andere kleur uit en zet boven woorden die je niet kent of (bijna) nooit gebruikt een vraagteken.
- Kies een andere kleur uit en teken daarmee muzieknoten boven woorden die klinken als muziek.
- Kies een andere kleur uit en zet daarmee een vierkant om een strofe van het gedicht (een strofe is een stukje gedicht tussen twee witregels) waarbij je een tekening zou kunnen maken.
- Kies een andere kleur uit en teken daarmee een mond om elk woord ‘zingen’.
- Kies een andere kleur uit en teken daarmee een hart om elk woord ‘liefde’.
- Kies een lievelingsregel uit en teken met een andere kleur een vlaggetje aan het begin en eind van die regel.

Laat de kinderen daarna elkaars papier bekijken en vergelijken. Zo kunnen er gesprekken ontstaan over de opbouw van het gedicht, over de plaats van regels die zich herhalen, over poëtische of juist niet poëtische woorden, over moeilijke en makkelijke woorden, over de muzikaliteit van het gedicht en over hoe de kinderen het gedicht ervaren.

AAN DE SLAG (20 - 40 MINUTEN)

Bijzondere en gewone dingen

'Over vele vreemde dingen' (regel 9)

Vraag de leerlingen om drie vreemde dingen op te schrijven. Als ze het moeilijk vinden, help ze dan op weg. Het kunnen vreemde voorwerpen zijn, een gereedschap, een voorwerp uit de keuken, een kledingstuk, een meubelstuk, een dier, iets van zolder, iets in het schoollokaal, etc.

Laat ze in groepjes hun vreemde dingen bespreken en er een top drie van maken.

'over de gewone' (regel 10)

Op eenzelfde manier kan worden geschreven en gesproken over gewone dingen. Wat is het gewoonste ding dat je kunt bedenken?

'over bloemen over water' (regel 12)

Vraag de leerlingen een bloem te kiezen en een soort water, en die te verbinden in een regel: 'over vergeetmij-nietjes en kraanwater', 'over dahlia's en plat water', 'over orchideeën en regen'.

De leerlingen zeggen hun regels na elkaar op: zo laten ze hun gezamenlijk gedicht over bloemen en water horen.

Nieuwe strofe schrijven

De leerlingen schrijven een nieuwe (aanvullende) strofe van drie regels die een plek krijgt na de laatste strofe.

Ze gebruiken daarbij dezelfde structuur als Hanlo:

De eerste regel begint met 'Over'

De tweede regel begint met 'over'

De derde regel luidt: 'of zal ik zingen over de liefde'

Een tekening maken

Op hun kopie hebben de kinderen een gekleurde rechthoek gezet om een strofe, waarbij ze een tekening zouden kunnen maken. Vraag ze om die tekening te maken: een vlugge schets.

Gedicht zingen

Een groepsopdracht: Laat in een groepje van drie, vier kinderen het gedicht als een lied horen. Kan het klinken als een rap? Als een romantisch liefdeslied? Als een popliedje? Als een aria uit een opera?

Luister ter inspiratie naar <https://www.youtube.com/watch?v=TmyfwMC2log>

Daar wordt het gedicht, dat op muziek is gezet door Tom America, gezongen door Petra Lugtenburg.

WERKBLAD

Waarover zal ik zingen

Waarover zal ik zingen
over regenjassen over het lover van geboomte
of zal ik van de liefde zingen

Waarover zal ik zingen over vliegmachines
blinkend aluminium in de zon en blauwe lucht
of zal ik zingen over de liefde

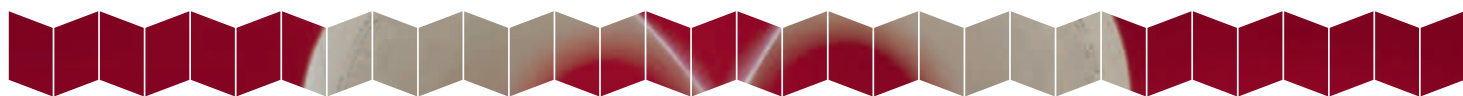
Over auto's over steden en historie
of zal ik zingen over de liefde

Over vele vreemde dingen
over de gewone
of zal ik zingen over de liefde

Over bloemen over water
over mooie dingen of wat droevig is
of zal ik zingen over de liefde

Over tabak en vriendschap
over geur en wijn
over schepen zeilen meeuwen over ellende
over de ouderdom over de jeugd
of zal ik over de liefde zingen

“Waarover zal ik zingen” /Jan Hanlo
In: *Verzamelde gedichten*
(Van Oorschot, 2006)

COLOFON

Deze poëzielessen zijn een uitgave van Stichting Lezen Vlaanderen, Stichting Lezen Nederland en de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek, ter gelegenheid van de zestiende Gedichtendag en Poëzieweek, van donderdag 29 januari 2015 tot en met woensdag 4 februari 2015.

Teksten: Jeugd en Poëzie vzw, Tinneke van Bergen, Ellen Deckwitz, Jos van Hest, Stefanie Kennes,
Janita Monna, Els Moonen, Dirk Terryn, Iris Wynants

Coördinatie en redactie: Stichting Lezen Nederland, Stichting Lezen Vlaanderen

Eindredactie: Stichting Lezen Nederland, Stichting Lezen Vlaanderen, Stichting CPNB

Vormgeving: DSGN.FRM Amsterdam

www.poezieweek.com

Stichting Lezen Nederland

Nieuwe Prinsengracht 89
NL-1018 VR Amsterdam
T +31 (0)20 623 05 66
www.lezen.nl

Wilt u op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting Lezen Nederland? Meld u dan aan voor de nieuwsbrief via www.lezen.nl.

Stichting Lezen Vlaanderen

Frankrijklei 130/4
B-2000 Antwerpen
T +32 (0)3 204 10 00
www.stichtinglezen.be / www.jeugdliteratuur.org

Wilt u op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting Lezen Vlaanderen?

Schrijf dan in op het maandelijks e-zine via www.stichtinglezen.be. Bent u graag goed geïnformeerd over kinder- en jeugdliteratuur? Schrijf dan in op het e-zine via www.jeugdliteratuur.org.

Stichting CPNB

Herengracht 166
NL-1016 BP Amsterdam
T +31 (0) 20 - 626 49 71
www.cpnb.nl

Wilt u op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting CPNB?

Meld u dan aan voor de nieuwsbrief via www.cpnb.nl/onderwijs

DISCLAIMER

Alle lessuggesties op poezieweek.com mogen zonder schriftelijke toestemming van de uitgevers niet elders worden gepubliceerd. Lessuggesties mogen alleen worden afgedrukt en gekopieerd ten behoeve van het poëzie-onderwijs in Nederland en Vlaanderen. Voor elk ander gebruik geldt: Op deze uitgave berusten copyrights: alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever van de gedichten staat steeds bij het gedicht vermeld. Wij hebben geprobeerd alle rechthebbenden van de verschillende bij de lessen gebruikte gedichten te achterhalen. Voor zover personen/instanties auteursrechtelijke aanspraken menen te hebben, kunnen zij contact opnemen met Stichting Lezen Nederland.

29.01 - 04.02 / 2015

POËZIEWEEK

BASIS
ONDERWIJS

'MET ZINGEN IS
DE LIEFDE BEGONNEN.'

POËZIELESSEN